

פיארק היורטה

את הפתח העליון של אוהל הנוודים, היורטה, פותחים בבוקר להכניס את המזל הטוב וסוגרים בערב נגד המזל הרע • כשמגיע אורח חולבים סוטה ומגישים לו חלב חם • העיט, שאולף לצוד את הארנבת, לא יאכל ממנה עד שיקבל אישור • 8 ימים של טיול ג'יפים בקירגיזסטן, עם הרבה מסורת עתיקה, פסגות מושלגות, עדרי סוסים ונהרות גועשים | יואב קרו

ברוך מהאגמים הקפואים אל ימת איסיקקול פגשנו את גיבור ברית המועצות, הקוסמונאוט יורי גגארין. כלומר, לא את גגארין עצמו, האדם הראשון שהגיע לחלל, אלא פסל אבן בדימותו הניצב בין עצי האשוח שלגרת הנהר, מבטו נוקב ולראשו קסדת קוסמונאוטים אדומה. לא רחוק משם עמדו שתי יורטות, אוהלי הנוודים הקירגיזיים, ובתוך התפאורה הזאת רעו להם בנחת סוסים ופרות וכבשים שלא ממש התרגשו מהקור חודר העצמות.

זוהי תמצית סיפורה של קירגיזסטן, מדינה מרכז-אסייתית השוכנת בין סין, קזחסטן, אוזבקיסטן וטג'יקיסטן. ארץ של נוודים שחיי הנדודים נאסרו עליהם במשך 70 שנות שלטון סובייטי, כמו שאר סממני המסורת העתיקה, אבל רבים מתושביה מתנגעים עדיין לחיבוק של אמא רוסיה, שסיפקה להם עבודה ודיור וטיפול שניניים.

עד שיום אחד, ב-1991, הכל קרס והם נאלצו להוריד מהבידעם את היורטה המאובקת, להעמיס אותה על שני סוסים או על משאית מקרטעת, ולחזור אל ההרים. ארץ ענייה אבל עוצרת נשימה ביופיה, עם פסגות מושלגות של יותר מ-7,000 מטר, עדרים של מאות סוסים שדוהרים בעמקיה, אגמים ומדבריות ונהרות גועשים וערבות ירוקות המשתרעות מאופק עד אופק.

סביר להניח שלא הייתי מגיע לקירגיזסטן אלמלא הזמנתי להצטרף כעיתונאי למסע ג'יפים בן שמונה ימים של חברת טריפולוגי, המתמחה בטיולי שטח. לא קבוצה שגרתית של מטיילים, אלא חבורה מגובשת של 15 מידריו של יוהר גמליאלי, מבעלי החברה, שנסעו עד קצה העולם כדי להפתיע את חברים שלומי ביום הולדתו ה-40. מושבניקים ומושבניקיות קשוחים כנוודים קירגיזים, עם קילומטר' לא מבוטל על רכבי שטח מכל הסוגים, ורכוניהם מלאים חותמות מכל רחבי הגלובוס.

היום הראשון: תוכים וטונדוקים

שדה התעופה של בישקק הבירה קרוי על שמו של הגיבור הלאומי המיתולוגי

מאנאס. נחתנו שם בארבע לפנות בוקר אחרי עצירת בניינים בטורקיה, כשאת פנינו מקבלים שוטרים בכובעים רשמיים בסגנון מקהלת הצבא האדום. אחרי מנוחה של כמה שעות במלון חתמנו על הג'יפים ויצאנו לדרך.

הכביש מבישקק מזרחה צמוד לגבול קזחסטן, שבה מתרחשת עלילת ספרו הנ"ל של הסופר הקירגיזי צ'ינגיס אייט'מטוב "והיום איננו כלה". אייט'מטוב הוא דמות נערצת בקירגיזסטן, ופסלו מתנוסס בכיכר המרכזית של בישקק.

אחרי נסיעה מנהלתית משעממת למדי התחלנו לטפס לאזור ההררי של קירגיזסטן, ולאט-לאט קלטנו את יופיה. חצינו את מעבר ההרים דולון, טיפסנו את מעלה 33 התוכים, הנקרא כך בגלל 33 פיתוליו, ולקראת שקיעה נגלה לעינינו אגם סוף-קול, 3,000 מטר מעל פני הים. את הלילה עשינו במחנה יורטות לחוף האגם. גמליאלי הזהיר אותנו מהקור והי"ל לנו שקי שינה ואפילו שקיות חימום, שעשו לי פלאשבק למארבים בלבנון. אבל בתוך היורטה חם ונעים, וגם שירותי הבול-פיגוע והגנרטור שמושבת מעשר בלילה (על WiFi אין מה לדבר) לא פגמו בחוויה.

היורטה היא החשובה מבין "שבע הית" דות" – היסודות המקורשים של המסורת הקירגיזית. החלק העיקרי ביורטה הוא הפתח העגול שבקודקודה, הקרוי טוני-דוק. חייבים לפתוח אותו לפני הנץ החמה, כדי שהמזל הטוב יכנס דרכו, ולסגור אותו מיד אחרי השקיעה, כדי שהמזל הרע יישאר בחוץ. אחת הקלילות הקשות בקירגיזיות היא: "שהטונדוק שלך יישאר סגור כל הזמן". כלומר: שיהיה לך מזל רע. כשווג צעיר מתחתן, אומרים עליהם שהם

"פתחו את הטונדוק", גם אם הם מתגוררים בדירת 2.5 חדרים בבישקק.

היום השני: 4 סוסים תמורת רחפן

התעוררנו לתוך חלום. ערבה ענקית וירוקה, מוקפת פסגות מושלגות, כשעל שפת האגם עדר של עשרות סוסים. ארוחת בוקר ויוצאים לדרך. התחנה הבאה: מעבר ההרים מולדו אשו (Moldo Ashu), בואכה המדבר הקירגיזי. בראש הפס עצרנו כדי לצפות בנוף המדהים, ולא פחות חשוב – כדי להתקשר הביתה. זה אחד המקומות המדבריים הטובים שיש בו קליטה טלפונית.

מתחילים בירידה תלולה ומיפותלת. מעבר חד של כ-1,000 מטר בגובה. היערות המחטניים מפנים את מקומם לערבה יבשה, מדברית, שמזכירה קצת את בקעת הירדן. לאורך הדרך עדרים של סוסים, פרות, כבשים, עזים ואפילו יאקים – אותה בהמת משא טיבטית מה

תשכצים. עצרנו לקניות בכפר בייטובה (Bayatova). שוק קטן ובו כמה חנויות מכולת, דוכני ירקות וגם דוכן של קומיס – חלב סוטה – שנמכר בתוך בקבוקי "פאנטה" משומשים.

הסוס הוא יתר קירגיזית חשובה כמעט כמו היורטה. זו חיה מקודשת, אבל בניגוד לפרות בהודו, הקירגיזים אוכלים את בשרה ושותים את החלב שלה. אם הגיע ליורטה אורח בהפתעה, בעל הבית ירוץ ויגיש לו קומיס חם וטרי. המשקה חמוץ ואינו מתאים לקיבה המעריבה, אבל אסור לסרב.

המוח הקירגיזי מצא עוד כמה שימושים לא שגרתיים לסוסים. יוהר מספר שבאחד הטיולים נתקל באשת נוודים שבנה התיי נוק לא הפסיק לבכות. לתדהמתו, היא קשרה את העריסה לגב סוס ושילחה אותו לדהור סביב היורטה עד שהתינוק נרגע. אל תנסו בבית.

עצרנו לצהריים. תשכחו ממסעדות. את האוכל מכינים בשטח, רק התפריט משתנה מדי יום: קנבים על האש, פסטה ברוטב

ידיעות אחרונות

קירגיזסטן ממעוף הרחפן - צפו באפליקציה של ידיעות אחרונות

להורדה
APP STORE |
GOOGLE PLAY |1

מודיעין שלום

■ הטיול המלא של חברת טריפולוג' לקירגיזסטן נמשך 11 יום ומחירו 2,800-3,000 דולר לאדם. אין טיסות ישירות מישראל. טסים דרך איסטנבול בחברת הלווארקוסט הטורקית פגוסט.

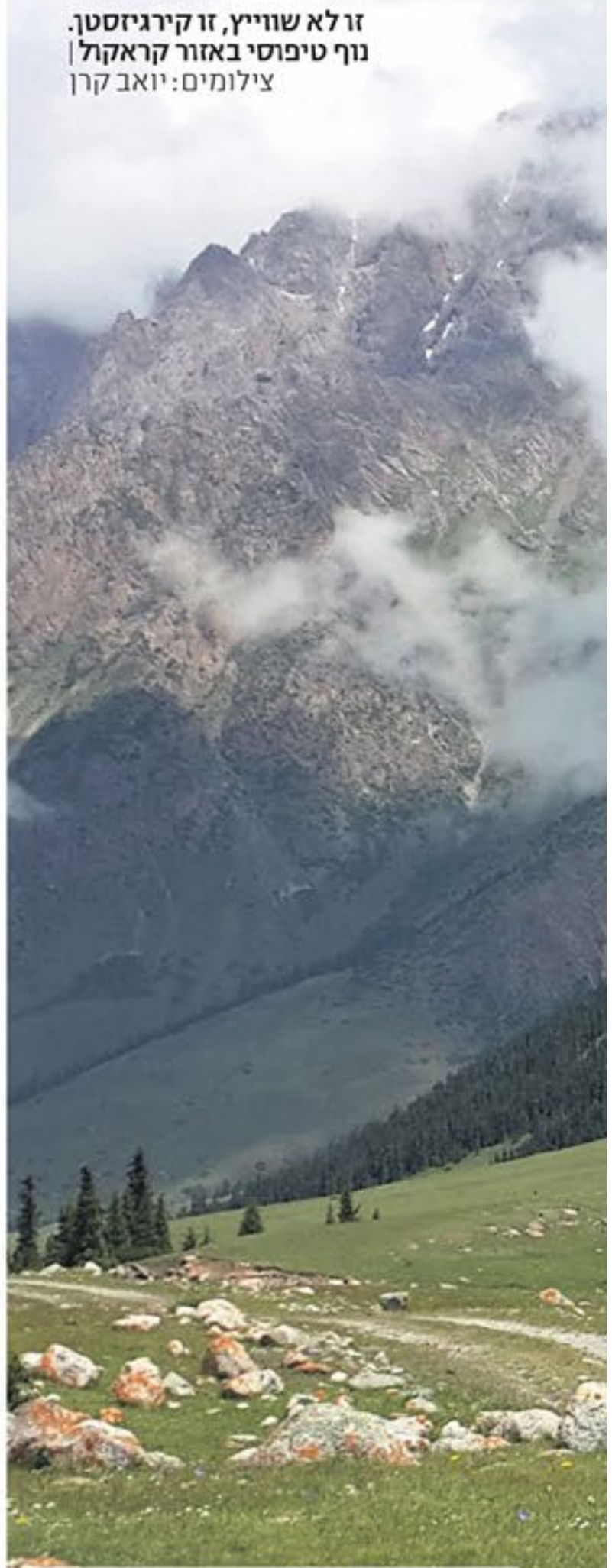
■ בהרים של קירגיזסטן קר מאוד גם בקיץ, לכן חשוב להביא את ציוד החורף הטוב ביותר שאתם יכולים להשיג: מעיל, כובע צמר, ביגוד תרמי, גרביים חמים וכו'.

■ אוכלוסיית הטיילים מגוונת. "מגיעים הרבה בני 60 עד 80 שרוצים להרגיש שוב צעירים", אומר זיהר. יש גם טיולים לשומרי מסורת.

■ תושבי קירגיזסטן, שרובם מוסלמים, דוברים רוסית וקירגיזית. אנשי הצוות המקומיים יודעים אנגלית.

אגם קפוא ופסגות מושלגות בגובה 4,000 מטר

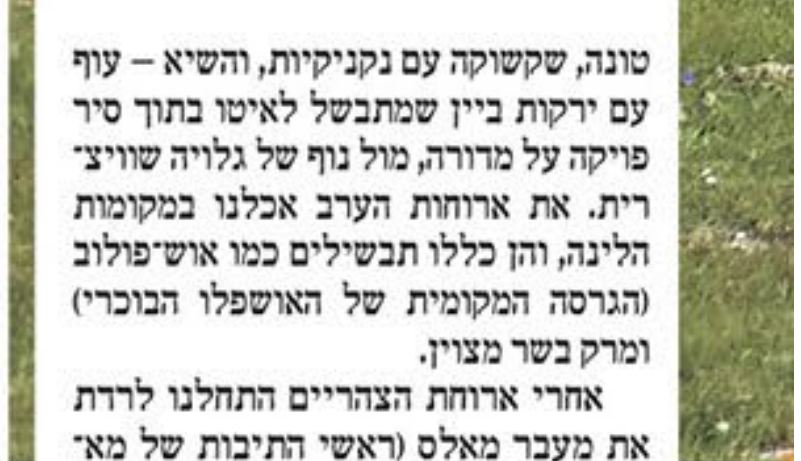
זו לא שווייץ, זו קירגיזסטן. נוף טיפוסי באזור קראקול | צילומים: יואב קרן

ילדים קירגיזים בפנתח היורטה המשפחתית

נווד רוכב בשלג באזור משולש הגבולות

טונה, שקשוקה עם נקניקיות, והשיא – עוף עם ירקות ביין שמתבשל לאיטו בתוך סיר פויקה על מדורה, מול נוף של גלוייה שווייצי רית. את ארוחות הערב אכלנו במקומות הלינה, והן כללו תבשילים כמו אוש'פולוב (הגרסה המקומית של האושפלו הבוכרי) ומרק בשר מצויין.

אחרי ארוחת הצהריים התחלנו לרדת את מעבר מאלס (ראשי התיבות של מאי רס'אנגלס'לנין'סטלין), בדרך אל מאהל היורטות שבו נעשה את הלילה. המאהל נמצא קילומטר אחרי חאן דרכים עתיק, טש'רבאט שמו, 80 ק"מ מגבול סין. "כמה עולה הרחפן?" שאל אחד המקומיים את אסף אדלמן הצלם, שתיעד את השיירה ממעוף הציפור. "2,000 דולר", ענה אסף. הבחור התלהב: "אפשר לקנות בזה ארבעה סוסים!"

היום השלישי: בין רמת-גן לקירגיזסטן

אחרי לילה קפוא יצאנו שוב לדרך. חר' צים את העיירה נארין. בתוכנית היה כתוב שהלילה נישן באוהלים שמקימים בשטח. אוהלים? בקור הזה? בכלל, למי יש כוח לה' קים עכשיו אוהלים? אבל כשהגענו לחניון הלילה התברר שזה ממש לא מה שחשבנו. על גדת נהר ג'ילו טו, בלב עמק קרחוני, ניצבה שורה של אוהלים לבנים, גדולים, שהקים הצי' וות המקומי של החברה. בכל אוהל שתי מיטות עם שמיכות פוך ושולחן שעליו בקבוק שמפניה. בחוף שירותים אמיתיים (עם אסלה!), מקלחות חמות, יורטת חדר אוכל ואפילו מגרש גולף קטן וכמה אופ' ני שטה. ולארוחת ערב: סטייק אנטריקוט עסיסי שקנו אצל לגזיאל ברמת-גן והביאו

תפס אותה בטפריו, הניף אותה באוויר וריסק את עצמותיה. אחר כך המשך לאחו בגווייה, וזקף את חזהו בגאווה, עד שקיבל אישור לאכול. הדבר האכזרי באמת, אומר יוהר, הוא לא גורלה של הארנבת האומללה – זה קורה גם בטבע – אלא העובדה שמוציאים גזול בן יומו מהקן כדי לאלפו. אלא שזו מסורת עתיקה במרכז אסיה, וקשה לנו לשפוט אותה ממקומנו כמערביים. הרי באותה מידה יכולים הקירגיזים לשפוט אותנו, שמגדלים בקר ברפתות תעי' שייתיות בצפיפות מחרידה, בעוד שהפי' רות שלהם רועות בשלווה באחו הירוק. בערב הגענו לעיר קראקול, למלון שבו נשהה בשני הלילות הקרובים. והפעם מלון אמיתי, עם שירותים ומקלחת בחדר.

היום השישי: שתי אצבעות מסין

יצאנו בשש בבוקר. היעד: משולש הגבולות סין-קזחסטן-קירגיזסטן ותצפית לעבר הר טנגרי הקרוש (7,010 מטר). יודעים איך מתחילים, אבל לא יודעים איך מסיימים. הכל תלוי במזג האוויר. המשך בעמוד הבא

הניסאן פטרול השקוע עד גחוונו, אחד צועק לנהג: "כל ההגה ימינה!" והאחר צועק ברוזמנית: "כל ההגה שמאלה!" בסופו של דבר חולץ הג'יפ בשלום. המשכנו לטפס לגובה של 4,000 מטר, בין קרחונים עתיקי יומין, פסגות מושל' גות ואגמים קפואים למחצה. ומשם, בדרך היורדת אל אגם איסיק'קול. את הלילה בילינו בגסטהאוס חביב בכפר טמגה (Tamga) שלחוף האגם. בכ' ניסה שלט קטן: WiFi. הרגשנו כמו הלך כמרבר שהגיע למעיין, רק שהאינטרנט לא ממש עבד. נחכה עוד יום.

היום החמישי: סלפי עם עוף דורס

את מאלף העיטים פגשנו בערוץ הנהר. בתום הסבר קצר על תהליך האילוף (שב' סיומו מוכשר העוף הדורס לצוד שועלים עבור בעליו), ולאחר שכל אחד מאיתנו הצטלם עם העיט הצעיר, החלה ההרגמה. מתוך מכונית הגיח ילד קטן, אוהו אר' נבת לבנה. כמה מחברי הקבוצה, שהבינו מה עומד לקרות, הסבו את מבטם. הילד שחרר את הארנבת, ועוד לפני שקלטה מה קורה עט עליה העוף הדורס מהשמים,

במיוחד לקירגיזסטן. "המאהל עלה לנו 20 אלף דולר", אומר יוהר ומסביר שזה אינו תחליף למלון או אכסנייה. פשוט אין שום מקום לינה מסודר בטווח של עשרות קילומטרים.

היום הרביעי: "כל ההגה ימינה!"

בוקר. אני פותח את יריעת האוהל, והלב מחסיר פעימה. מעבר לנהר צוע' דת שיירה ארוכה של יותר ממאה סוסים. באופק הרים מושלגים, מכוסים ערפילים. התחלנו בנסיעה לאורך הנהר. בדרך עוצרים ליד יורטה של משפחת נוודים. מתוך האוהל מציץ בהשתאות פעוט סקרן. אחותו הגדולה מנקה את הרצפה במטא' טא זרדים. בפנים תנור ברזל מוסק בגללי סוסים וכיריים גז רגילות. האמא, גולדה, חובצת חמאה במכשיר שמופעל באמצ' עות מנואלה. מסע אחורה בזמן. בצהריים החל ברד כבד. הדרכים הפכו להיות בוציות, וזה היה רק עניין של זמן עד שהג'יפ הראשון ייתקע. ברגעים כאלה מתגלה הגבר הישראלי במלוא תושייתו. כלומר, עומד בצד ונותן עצות. היה מש' עשע לראות איך שני אנשים עומדים מול

הנופש הפופולריים בבריית־המועצות. היום יש לאורכו לא מעט מיזמי תיירות נטושים, כולל כפר יורטות מאבן שבנייתו הופסקה לאחר שהיום הסתבך בשחיתות. באמצע האגם שכבת מים מלוחים שהסובייטים ני־צלו לניסויי טורפרו סודיים, הרחק מעינו הבוחנת של הביון האמריקאי. אפילו צוללת גרעינית הביאו לכאן, אלוהים יודע איך. אחר הצהריים הגענו לבישקק. מנור זה של שעתיים במלון, סיור בעיר ובשוק הצבעוני, והפתעה לקינות. לא אעשה לכם ספוילר.

היום השמיני: מופע שנות ה־50

בשלוש לפנות בוקר כבר היינו בנמל התעופה. הבלגן בצ'ק־אין הזכיר סניף של דואר ישראל ביום שבו מחלקים קצבאות ביטוח לאומי. תורים שלא נגמרים, צעי קות וכמעט מכות. נמל שקרוי על שם דמות מלפני אלף שנה, ותקוע עדיין בשנות ה־50 של המאה שעברה. וכך הגיע מסע של 1,700 ק"מ לסיומו.

הכותב היה אורח חברת טריפולוגי

המשך מהעמוד הקודם

ההתחלה לא בישרה טובות: במעבר ההרים החל לרדת שלג. נסענו בזהירות, בהילוך נמוך, עד לגובה 4,000 מטר. שתי מעלות מתחת לאפס ומסביב הכל לבן. פסי־גות אדירות מכוסות שלג. למזלנו, המעבר היה פתוח. נסענו לאורך נהר סארי־גו עד לתחנת הביקורת בכניסה לאזור המפורז. קצין קירגיזי בדק את הדרכונים שלנו והמשכנו הלאה. סוף העולם. פה ושם יורטה בודדת או נווד על סוס. ונוף מהאגדות. את הר טנגרי לא ראינו. הוא היה מכוסה ערי־פילים. ועדיין, חוויה בלתי נשכחת. אחרי 12 שעות נסיעה חזרנו למלון. ארוחת ערב, קצת וודקה, ולישון. מחר ממתינה לנו נסי־עה של 400 קילומטר חזרה לבישקק.

היום השביעי: ניסויי טורפרו סודיים

אורכו של אגם איסי־קול הוא 182 ק"מ ורוחבו 60 ק"מ. לא לחינם הוא נחשב לאחד היתדות הקירגוזיים (לצד היורטה, הסוס, הר טנגרי, הכובע המסורתי הקרוי קלאפק, המוזיקה הקירגוזית ומאנאס, אבי האומה). בתקופה הסובייטית היה האגם אחד מאתרי

ט־רַבַּאט,
80 ק"מ מנבול סין |
צילום: יואב קרן